

Första läsningen: **Vish 9:13-18** (*Vem kan tänka ut vad Herren vill?*)

Denna läsning är en del av *Salomos stora bön om visdom* (Vish, kap. 9), en sentida (ca 100 f.Kr.) utveckling av kungens bön så som den förelåg i två liknande versioner, 1 Kung 3:6-9 och 2 Krön 1:8-10. Bönen kläds i en elegant form, motsvarande den grekiska filosofins stil århundradena före Kristus. *Sokrates* sade de kända orden att han visste att han inget visste. En liknande ödmjukhet får vi här: vi vet nästan inget jämfört med vad som finns att veta och vad man troligen kommer att veta längre fram i forskningens historia. Vishet är alltid en gåva från Gud. I Israel betydde vishet (*chokmá*) ungefär skicklighet, kunnighet, färdighet, självkontroll, vältalighet och god uppfostran, att "veta att skicka sig". I Nya testamentet likställs Visheten med Kristus: han är Guds egen vishet, lagens fullbordan, Ordet "genom vilket allt blev till" (Joh 1:1 ff). En kristen har del i den verkliga visheten, Guds hemlighet, Kristus. I honom finns vishetens alla skatter gömda (Kol 2:3).

Andra läsningen: **Filem v. 9b-10, 12-17** (*Ta tillbaka honom, inte som slav utan som en kär broder*)

Paulus personliga vädjan till slavägaren Filemon, där han satsar allt för att rädda slaven Onesimos, "hans barn" som han fött i sin fångenskap, är djupt rörande. Det togs med i Bibeln, därför att det är ett autentiskt Paulusbrev, fastän det är ett rent privatbrev utan medvetet teologiskt ärende. Läs detta korta brev i sin helhet! Slaveriet var i antiken en självklarhet. Vi tänker på bomullsplockare med fotboja. Men i antiken kunde slaverna vara allt ifrån "besjälade redskap" som utnyttjades värre än djur av ägaren till förnäma rådgivare och privatsekreterare med inflytande över politik och kultur; de var "bara" inte sina egna. De måste frigges eller friköpas av någon. Kristus har friköpt oss under slaveriet under synd och död. Han gjorde sig till vår slav och är därför vår nye Herre (Matt 20:28, Fil 2:7, 1 Kor 6:19 f). Inkarnationens paradox!

Evangelium: **Luk 14:25-33** (*Ingen av er kan vara min lärjunge om han inte avstår från allt han äger*)

Jesus är på väg till Jerusalem till den avgörande konfrontationen med sina motståndare. *Stora skaror* (v. 25) följer honom, men fattar de hur svår kampen blir? Här ska man kämpa mot sig själv också. Är de redo att sätta Jesu sak högre än familjen, äktenskapet, ja högre än sina egna liv, riskera att sluta som Jesus: att dela hans smälek, utanför lägret (Heb 13:13)?

Bättre att återvända hem nu än att börja på något de inte klarar av. Enligt *krigslagarna* i 5 Mos kap. 20 skulle de soldater som nyss hade gift sig, anlagt en trädgård eller var stridsodugliga slippa gå i krig. Segern beror hursomhelst alltid på Gud. Så kunde Gud säga till *Gideon* inför ett slag: *Du har för mycket folk med dig!* (Dom 7:2). Tänkte Jesus här på detta? Hur som helst klarade ingen av lärjungarna av att leva upp till Jesus. Alla flydde redan i Getsemane (Mark 14:50).

Kravet om att "hata" sig själv och sin familj (v. 26) återges hos Matteus mer försiktigt, som en varning mot att *älska* familjen *mer* än Jesus (Matt 10:37). Lukas vill framhäva hur *radikal* Jesus var. Ordet "hata" betyder här att ta avstånd, distansera sig. Kanske ställer din familj sig i vägen för att du konverterar? Eller hotar de dig med utstötning om du går i kloster och *avstår från allt du äger* (jfr v. 33). Den heliga Teresia Benedicta (filosofen Edith Stein) fick se sin judiska mor gråta mer bittert än någonsin tidigare då Edith meddelade att hon blivit kristen. Sedan blev Edith nunna. 1942 fördes hon av Gestapo till gaskammaren i Auschwitz.

Vi är inte alla kallade till martyriet. Men vi ska prioritera Jesus i allt och framför allt. Om det skulle kosta oss allt vi äger – hellre det än förneka honom.

MÅNDAGEN I 23 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **1 Kor 5:1-8** (*Rensa bort den gamla surdegen för vårt påskalamm, Kristus, är slaktat*)

Den kristne mannen lever ihop med en kvinna som har varit gift med hans egen far (v. 1). Hon är hans styvmor, men hon är nog inte kristen, för hon berörs inte av domen i v. 3 f. Sådant förbjöds strikt av både Moses lag (3 Mos 20:11; 5 Mos 27:20) och romersk lag (incestuösa äktenskap tolererades dock i Egypten). Bakgrunden i 1 Kor kap. 4 låter oss ana att denna lokalkyrkas ledning hade tappat greppet. *Gnostiska läror* fick fäste. Enligt dem kunde andligt "fullkomliga" inte synda, oavsett vad kroppen gjorde. Man skröt med sin frigjordhet, sin "frihet från lagen" (jfr Rom kap. 7) och kunde rentav beundra mannen som med sin kropp levde i den skamlösa relationen och samtidigt, påstod man, förblev "ren i anden" (v. 2 och 6). Säkert var han både trevlig och snäll. Här märks en djupt omogen andlighet: Paulus ser korinthierna som *barnsliga* (1 Kor 3:1). Aposteln är besviken och upprörd.

Vi möter här urkyrkans procedur för **exkommunikation** (kanske övertagen från judendomen, Joh 9:22). Den skyldige ska "överlämnas åt Satan" (samma tekniska term i 1 Tim 1:20). Tanken är att mannens "köttslighet" (förmodligen hans *attityd*) ska "dö" (1 Kor 5:1-5). Det sker utanför kyrkans bönegemenskap,

där den Onde härjar ohämmat. V. 5 får inte missuppfattas som att mannens kropp skulle försvinna och bara hans ”ande” frälsas; alla ska ju uppstå *med kroppen* (jfr 1 Kor 15:44). Tanken är: han ska genom denna disciplinära åtgärd tvingas ompröva sin hållning, så att han till slut kan stå rättfärdig på domedagen. Som kristen borde han av sig själv ha ”dödat kroppens gärningar” (jfr Rom 8:13). Nu låter Gud det ske genom Satan (jfr 2 Kor 12:7), dvs. utanför beskyddet av kyrkans bön och sakrament. Om Gud vill, så drabbas syndaren av sjukdom (Luk 13:16; Apg 13:11; 1 Kor 11:30). Observera att **Gud tillåter detta onda bara för att vända det till något gott** (som med *Job* i Gamla testamentet; jfr *Katolska kyrkan katekes*, nr 312; 412). **Målet är alltid den enskildes omvändelse och frälsning**, precis som vid exkommunikation i dag (*Skulle jag önska den gudlöses död? säger Herren Gud. Skulle jag inte hellre se att han upphörde med sina gärningar och fick leva?* Hes 18:23). Den här regleringen är inte så dramatisk som den låter. Mannen har i praktiken själv redan bestämt sig för att gå emot Guds bud. Nu utesluts han tills vidare, tills han kommer till besinning (vederbörande verkar för övrigt ha omvänt sig efter detta brev, se 2 Kor 7:9, 12).

Paulus ”andliga närvaro” i v. 3-4 (jfr Kol 2:5) ska rimligtvis uppfattas symboliskt. Han närvarar på distans genom sin apostoliska auktoritet, sitt brev och sin förbön.

V. 7-8 refererar till det judiska bruket (än i dag) att rensa bort allt surdeg i hemmen innan påskmåltiden äts (2 Mos 12:15). Surdegen är här symbol för syndens *smitta*.

Evangelium: **Luk 6:6-11** (*De ville se om han skulle bota någon på sabbaten*)

Innan vi snabbt dömer ut de skriftlärda och fariseerna här kan vi fundera på om vi inte själva ignorerar mänsklig nöd. Vi har liknande argument för att inte hjälpa: ”Den här är inte precis döende – knappast frågan om *att rädda liv eller att utsläcka liv* (v. 9). Det får vänta till en bättre dag. Varför störa vilan?” Men vi är hycklare: om vi vill ha något ordnar vi det också på vilodagen (Matt 12:11-12).

Jesus frågar efter Guds syfte med vilodagen. Men spionerna vill leta fel på Jesus och har ingen lust att agera med i hans dialogpredikan. De säger inget men tänker: ”Vilken provocerande fråga. Sabbaten är till för att respekteras. *Gott* är att vila då. *Ont* är att bryta mot budet genom att arbeta, även om det rör sig om en läkares arbete. Detta vet Jesus mycket väl. Han gör narr av både oss och Guds heliga lag för Israel.” Deras förhärdelse är stum. De kan bara hata. Då ger Jesus själv svaret. En enkel gest: han sätter den sjuke i centrum. Patientens hand räcks mot Jesus, som en stilla trosbekännelse: den är nu frisk. Motståndarna rasar och börjar göra upp planer mot Jesus. Det får man tydligen göra på sabbaten.

Min fader verkar ännu i denna stund, och därför verkar också jag. (Joh 5:17)

TISDAGEN I 23 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **1 Kor 6:1-11** (*Finns det ingen bland er som är klok nog att döma mellan två kristna bröder?*)

Paulus fortsätter här att kritisera de självgoda korinthiska kristna. *Hur är det med broderskärleken? Kristna utgör en enda kropp. Ni processar mot varandra. Det blir ju som att kämpa mot sig själv. Vi är ämnade att bli så heliga att vi kan döma världen, med Kristus (jfr Dan 7:27; Vish 3:8; Matt 19:28), och så kan vi inte ens reglera våra egna jordiska småsaker? Ge er nu, se upp från naveln, släpp egoismen (Matt 5:39). Religiösa minoriteter reglerade (så ännu i Mellanöstern) interna rättsfall själva. För Paulus är det pinsamt att hans egen gruppering, kyrkan, inte klarar av det utan måste hämta hjälp utifrån. Romerska myndigheter var dessutom korrupta och mutor vanliga (jfr Apg 24:26).*

Rättsfrågor inom katolska kyrkan (som tvister mellan kloster och stift eller äktenskapsjuridik) regleras i dag genom *kanoniska lagen (Codex iuris canonici)* inför våra egna domstolar, men processer inför civila myndigheter tillåts givetvis också. Det är inget moraliskt problem där det finns rättssäkerhet och den likhet inför lagen som är så viktig i Bibeln (2 Mos 23:6). V. 9-11 vill motverka den gnostiska villfarelsen att de kristna var så "fria" att moralen inte förpliktade längre.

Evangelium: **Luk 6:12-19** (*Jesus bad natten igenom och valde ut sina tolv apostlar*)

En ny etapp i Jesu strategi. Det går inte att komma tillrätta med de religiösa ledarna. Guds folk ska återuppbyggas från grunden. Patriarken Jakob, som också hette *Israel* (1 Mos 32:28), var fader till de tolv stammarna som först utgjorde detta folk. Det nya Israel ska också byggas på tolv män. Men vilka? Inför det viktiga beslutet drar sig Jesus undan. Hans bön är mycket personlig (Jesus ber alltid ensam). Inget kan ersätta den personliga bönen där vi själva står inför Gud. De utvalda apostlarna listas i v. 14-16, Petrus först och Judas sist, som vanligt. Den andre Judas (den gode) måste vara brodern till aposteln Jakob den yngre, ordet "son" i v. 16 kan också läsas som "bror". Matteus och Markus kallar honom för Taddaios (för att skilja honom från den onde Judas?) – det var vanligt att ha både ett judiskt och ett grekiskt namn (som Kefas-Petros). Den nya organisationen välkomnar folk överallt ifrån. Nyfikna kommer ända från Tyrus och Sidon (utanför Palestina, v. 17).

Var inte rädd ... Jag har gett dig ditt namn, du är min. (Jes 43:1)

ONSDAGEN I 23 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **1 Kor 7:25-31** (*Den värld som nu är går mot sitt slut*)

Paulus svarar här på en fråga han har fått om **det kristna celibatet**. V. 27-28 visar att han tänker på båda könen. Han har inget utöver Kristi ord att ge (Matt 19:11-12) men anser att han i kraft av det apostlaämbete Gud har gett honom (1 Tim 1:12 f) kan tala med Andens röst (jfr 1 Kor 7:40). Paulus rekommenderar *fullständig avhållsamhet för alla*. Paulus vet om att tiden för Kristi återkomst är oviss (2 Thess 2:1 f) men ser kring sig växande förföljelse inte bara från judiskt utan även hedniskt håll. För varje dag kommer världens sista stund närmare – den plågade förkunnaren bär på en levande längtan efter det – eller så kommer den egna döden. Varför binda sig vid jordiska saker, som man kanske inte kan lösa sig ifrån när läget kräver flykt eller martyrium? Inget fel att gifta sig och få barn, men kommer ni få se barnen växa upp? En sak är att ta martyriet på sig, en annan att se sin partner eller sina barn stenas eller brännas på bål. Försumma inte den jordiska vardagens praktiska förpliktelser men ha hjärtat riktat uppåt, mot himlen, varifrån **kyrkans sanne brudgum** ska komma (Ef 5:29-32; Upp 22:17).

Evangelium: **Luk 6:20-26** (*Saliga ni som är fattiga, ve er ni som är rika*)

Här börjar ett tal som motsvarar Matteus *bergspredikan* (Matt kap. 5-7). Hos Lukas äger det rum vid foten av det berg där Jesus har bett under natten innan (läsningen i går). Det finns inga sakliga motsatser mellan Lukas och Matteus längre version. Det går inte att avgöra om Matteus har lagt till något eller Lukas kortat en längre text. Lukas fyra saligprisningar lämnar inga tvivel om *vem* de är som uppsöker Jesus: de fattiga, hungrande, sörjande och utstötta. Men stämningen på slätten är säkert god. Jesus uppmanar till *dans* (v. 23). Allt ska vändas upp och ner, lovar han den hoppfulla åhörarskaran. Samma omvälvning proklamerade hans mor (Luk 1:52). De rika som retoriskt anropas (varnas) i v. 24-26 (jfr Jak 2:5-7; 5:1-5) var knappast närvarande. Men några sådana läser kanske Lukas rader just nu och känner sig adresserade. Det är Jesu blick vi möter. Stäng boken, låtsas som inget – och mist din själ.

Inte ens i den mörkaste dal fruktar jag något ont, ty du är med mig. (Ps 23:4)

TORSDAGEN 8 september:

DEN SALIGA JUNGFRU MARIAS FÖDELSE, fest

Idag firar kyrkan i hela världen festen JUNGFRU MARIAS FÖDELSE. Maria föds till sin enastående uppgift: att bli boning åt Guds Son. Redan på 600-talet nämner påven Sergius denna fest i Rom. Utifrån detta datum har man sedan lagt festen för Marias avlelse (8 december). Att Marias födelse firades *liturgiskt* – trots att den inte nämns i Bibeln som Johannes döparens födelse (24/6, se Luk 1:5-25; 57-80) – visar att hon ansågs vara utomordentligt helig. Tron *kräver* att hon firas.

Det s.k. *Jakobs protoevangelium* är en text från 100-talet som inte ingår i Bibeln men innehåller detaljer om Marias bakgrund som kan ha historiskt värde. Hennes föräldrar, *Joakim och Anna*, var barnlösa men fick genom Guds ingripande en liten flicka – likt Gamla testamentets Abraham och Sara, som till sist fick barn. Stilen är bibelnära: *Anna gjorde i ordning en helig plats i sitt sovrum och tillät henne inte att äta något vanhelgande eller orent. Hon kallade sedan till sig hebreernas obefläckade döttrar för att roa henne* (Jakobs protoevangelium 6:1, citerat ur *Apokryferna till Nya testamentet*, Proprius förlag).

Denna apokryfiska legend är folklig och utbroderad. Den är intressant för att den skrevs så nära apostlarnas tid. Den vittnar också (19:3 - 20:1) om kyrkans tro på *Marias verkliga och ständiga jungfrulighet*. Poängen med denna lära är: Maria förblev alltid lika *öppen och redo* för Gud som hon var vid ängelns besök (Luk 1:26-38). Marias helhjärtade JA gjorde henne till *Andens brud* med kropp och själ, jungfru och moder. Vissa teologer ser *kvinnofrigörelse* i detta: att vara jungfru i dåtidens värld innebar att inte vara underkastad en man utan bara Gud, som senare tidens nunnor. Marias äktenskap med Josef ändrade inte på att hon *först och främst var ägnad åt Gud*. Alla har möjlighet att vara det i hjärtat, men i Marias unika fall innebar det att hennes kropp skulle vara och förbli *Guds helgedom* i form av *verklig jungfrulighet*. ”Denna port skall vara stängd och får inte öppnas. Ingen får gå in genom den, ty Herren, Israels Gud, har gått in genom den” (Hes 44:2). Denna ursprungliga bestämmelse skadades eller förminskades på inget sätt av att hon födde Guds Son. Tvärtom: hon helgades och bevarades (jfr *Katolska kyrkans katekes*, nr 499-501). Maria är som kyrkan, Kristi trofasta brud, som även hon är centrerad kring Kristus, fri från världsliga agendor och vår *andliga moder* i nådens ordning (jfr Joh 19:26-27; Upp 12:17).

Festdagens första läsning (Mika 5:2-4 – i vissa biblar verserna 1-3) förankrar Maria i profeternas förutsägelser (jfr Jesajas ord i Matt 1:23). *Johannes döparen* var stor men ändå bara den som skulle bana väg för Herren (Jes 40:3). Av *Maria*

däremot skulle Ordet ända från sin tillblivelse som människa **anta kött**. *Betlehem i Efrata*, som Mika nämner, platsen där Frälsaren, den nye ”David”, ska födas, är i grunden **Maria själv**, *så obetydlig bland Judas släkter* (v. 2) – men vilken betydelse denna flicka fick i Guds plan!

Alternativt kan man denna dag välja att läsa Rom 8:28-30. ”Vi vet” är Paulus två första ord där (v. 28) – starka ord. Sedan följer att Gud har utvalt, kallat, rättfärdiggjort och förhärligat *dem som älskar honom*. Det betyder inte att vårt ”öde” är ”fastlåst” (jfr villolärar om predestination, *Katolska kyrkans katekes*, nr 1037 och 1058; jfr 2 Pet 3:9). Ur Paulus hjärta talar *trons visshet*: Gud känner min väg. Ska den än leda mig över *Golgotas* förfärande mörker så blir allt bra till sist. Exakt detta var Marias attityd.

Festdagens evangelieläsning innehåller i sin längre version (Matt 1:1-16, 18-23) hela Jesu släkttavla hos Matteus. Maria visste mycket väl att Messias skulle vara av kung Davids ätt och precis som denne födas i Betlehem. Hon visste att hon under sitt hjärta bar Messias, den som var målet för Israels historia, den som skulle visa vägen för Guds folk, ja för alla folk: **det gudomliga barnet** (v. 23; jfr Jes 7:14 och även 9:6; 11:1-10; 66:7-14). Hon visste: *jag själv föddes till världen för detta*. Det firar vi i dag.

Ur en predikan av den helige Andreas av Kreta (omkring år 700):

Guds moders födelse är begynnelsen till. Ordets förening med köttet. Nu föds jungfrun, hon läggs till bröstet och växer och bereds till moder åt världsalltets konung. Hela skapelsen borde sjunga och dansa och bidra med något som anstår denna dags glädje. Detta är en fest som skall vara gemensam för himlens och jordens invånare, och alla som hör samman med varandra i världen och över världen skall fira den. Idag reses det skapade templet åt Honom som har skapat allt, och skapelsen bereds på ett nytt och skönt sätt till en ny boning åt Skaparen.

Särskilda läsningar denna dag: Mika 5:2-4 (i vissa biblar heter verserna ”1-3”) eller Rom 8:28-30; Matt 1:1-16, 18-23 eller (kortversionen) Matt 1:18-23

FREDAGEN I 23 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 9:16-19, 22b-27** (*Allt har jag varit inför alla, för att åtminstone rädda några*)

Paulus är mån om sin ”frihet från lagen” (Rom kap. 7) men följer den också (Apg 16:3; 18:18; 21:23 f). Det enda **tvånget** han accepterar är *lydnad mot det*

uppdrag Gud har gett honom (v. 16-17). Att förkunna kostnadsfritt är hans stolthet, det är lön nog (v. 18). Han anpassar sig frivilligt efter alla – kanske finns det en chans att nå deras hjärta. Idrottsbilderna i v. 24-27 är exempel på det. I Korinth anordnades varannat år *de isthmiska spelen*, endast överglänsta av de olympiska. Paulus läsare i Korinth fattar genast: ni ska träna, boxas, tävla, springa – *andligen*.

Evangelium: **Luk 6:39-42** (*Kan väl en blind leda en blind?*)

Övermod, ett tacksamt ämne för komik. En blind som tror han är guide och trillar i en grop. Eleven som menar att han alltid vet mer än läraren – hur blir den lektionen? Pedagogisk teater i ren form. Jesu undervisning väckte säkert på både tårar och skratt, som Molières komedi ”Borgaren som adelsman” eller Piratens ”Bock i örtagård”.

Men inget skoj utan allvar. Flisan och bjälken: det gäller att vara *seende i andlig bemärkelse* om man vill vara andlig vägledare. Han syftar på de religiösa ledarna som nu redan har avvisat honom (jfr de ”blinda” skriftlärda och fariseer i Matt 15:14; 23:16-19). För att se sig själv rätt måste man släppa illusioner. Det kostar. Lukas tolkar antagligen bjälken i ögat som *fastklängande vid rikedom*. Du uppfattar dina materiella privilegier som ett mindre bekymmer men förstorar upp andras små svagheter. *Lär dig att avstå från det du har innan du gör dig till lärare i Guds vilja* (jfr Luk 5:11; 14:33; 18:28; Apg 2:41-47; 4:32-37).

Man måste alltid börja med sig själv. Med lite självironi behöver det inte bli tråkigt.

Förslag till fredagsoffer: Be för alla oss som förklarar Bibeln att vi må leva som vi lär.

LÖRDAGEN I 23 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kor 10:14-22** (*Eftersom brödet är ett enda, är vi – fast många – en enda kropp*)

Du ska inte buga inför en Buddhafigur, tända rökelse vid ett hinduiskt tempel och helst inte heller äta i en Govindarestaurang, för maten där är offrad till Krishna innan serveringen. **Vår eukaristi förenar oss med Kristus**. Offren i Jerusalem knöt ett band mellan de offrande och ”altaret”, d.v.s. Gud (man åt köttet efteråt, 3 Mos kap. 7; 1 Sam 9:10-24). Hedniska offer knyter dig till demonerna. Det är nästan samma resonemang som vid ämnet **otukt** i 1 Kor

6:12-20. Där krävdes samma beslutsamhet: på gatan, på jobbet, i familjelivet i Korinth fanns ständigt båda sakerna.

Evangelium: **Luk 6:43-49** (*Varför säger ni "Herre, herre" om ni inte gör som jag säger?*)

Jesus predikar med humor, som vi också såg igår. En tistel vill få dig att tro att den bär fikon. Så kommer de falska kristna att stå inför Gud på domens dag och sucka fromt. Eller en törnbuske med druvor? De stickande växterna här betyder *människor* som inger falska förhoppningar. Möjligtvis känner folket igen ledande figurer och skrattar gott (Herodes? Jfr Matt 11:8). Men vad är viktigast i ett fruktträd? Det inre, roten. *Hjärtat* ska rotas i Gud. Munnen visar vad som finns i människan (v. 45). Det är sant, men det finns också risk för *yttlig entusiasm*. Vinkande massor vars applåder inte vill ta slut. "Herre herre" skallar över slätten. Jesus gläder sig kanske men påminner de entusiastiska om orden hos profeten Jesaja (Jes 29:13) om folkets läppar som ärar Gud med hjärtan långt ifrån honom (v. 46). Det finns två vägar (v. 47-47): att förändra sitt liv *konkret*, nu, eller att bli avslöjad i slutakten.

Bär då sådan frukt som hör till omvändelsen. (Matt 3:8)
